

49'4

49
a
25

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

14-15. d. 21.

49
D
11

49'4.25.

1225 A 18
I 2 A G G E
1845

W. T. H. O. R. E. P. E. T. R. O.
F. O. R. E. I. G. N. E. R. E. S. I. D. E. N. T.
S. O. C. I. E. T. Y.

O. L. Y. S. I. P. O. N. E.

Printed by J. H. Smith, No. 101 N. 2nd St.

SUMMA PRIVILEGII.

POr priuilegio del Rey nosso senhor cõcedido aos padres da Cõpanhia deste Reyno, ninguẽ pode imprimir, nẽ fazer imprimir, nẽ trazer de fora quaesquer liuros, cõpostos, ou ordenados, ou trefladados por elles, sope-
na de perder os ditos liuros, & de 30. cruza-
dos, como mais largamente se contem no di-
to priuilegio.

Facultas Sancti Officij.

Estã Isagoge Philosophica se pode imprimir.

Em Lisboa, aos 5. de Nouẽbro de 1591.

Antonio de Mendoça. Diogo de Sousa.

Facultas Ordinarij.

Imprimase. Em Lisboa. 5. de Nouẽbro, 1591.

Christophorus.

Facultas Regij Senatus.

Podese imprimir este liuro. Em Lisboa. 6. de

Nouembro de 1591.

Hieronymo Pereira. Diogo Lameira.

Facultas Generalis Prapositi

Societatis IESU.

Hac Philosophica Isagoge facultate Reue-

rendi admodum P. N. Generalis Claudij

Aquazuiuz excudi potest. Olyssipone. 6.

die Nouembris, Ann. Domin. 1591.

Ioannes Correa.

1591

A 2

Author

AVTHOR PHILOSOPHIAE studiosis.

CRIPSI *Ante multa secula Porphyrius Phœnix ad Chrysaorium Romanū eam Isagógen de quinq; vniuersalium generibus, quæ ante librum Categoriarū Aristotelis explicari solet. Verū ex eo tempore, quo Sacra Theologia via, & ratione tradi capit, tanta rebus Philosophicis ex assidua Theologorum de rebus maximis, & difficillimis disputatione accessio facta est cognitionis, & scientiæ; ut iam dñi planè constet, multa illum ea dere latuisse; nō pauca etiam ab eo minus perspecta fuisse, quæ nostris temporibus iam inde ab ipso Categoriarū vestibulo Philosophia alumnos necesse est prælibare. Mitto complura eius libelli supernacanea esse, aut parum coherentia, quæq; lectoribus frustra negotium exhibeant. Qua de causa optarūt nostri, ut alia Isagoge à me conficeretur, & plenior ad doctrinam, & ad veritatem certior, & ad generalem scientiarum vsum cōmodior: unde etiā illud effectū iri sperabant, ut à Christiana Philosophiæ scholis perfidi desertoris Christiana fidei liber ex-*

liber exploderetur. Usq; adeò enim exosum erat
 Porphyrij nomen, cum Arius Christi Ecclesiam
 petulantius inuaderet, ut quòtius sectatoribus huius
 maius odium conflaretur, iusserit Magnus Cō- 2. T
 stantinus in ea epistola, quam ad Episcopos & parti
 populum scripsit, Arianos vocari Porphyrianos: cap. 1
 qua in epistola eum, & scelestum, & impium, & sum
 capitalem pietatis hostem appellat. His ego ra-
 tionibus adductus nec potui, nec verò debui, alio-
 rum votis non obtemperare, in re præsertim, quæ
 nullo labore exijs, quæ in cōmentarijs primæ Phi-
 losophiæ scripseram, depromi posset. Sic autē, hoc
 est non iam præludij more, sed veræ institutionis
 forma hanc Isagogen ex humanæ ac diuinæ Phi-
 losophiæ observatione composui, ut facile queat
 utriusq; amatores ad grauiorē doctrinā seriò tra-
 ctandā, colendamq; introducere. Quamquā verò
 extremus huius libelli tractatus profundior vide-
 ri possit, quā ut tyronibus Philosophiæ expli-
 cari debeat; proindeq; non iniuria possit à præce-
 ptoribus omitti: additus tamen est, tum ne qua de
 sit vniuersalium species, ubi de toto eorum genere
 agitur: tum quòd hac tempestate ferè ab enarra-
 toribus Porphyriana Isagoges ea de re differitur,
 æquumq; est, ut quæ ratione de re grauißima lo-
 quendum sit præscribatur: tum deniq; quia etsi
 accurata eius explicatio sit difficilis, à nobis ta-
 men hoc loco rudis tantum, & familiaris quedā

*ignitio traditur, quam quivis facile capeſſat.
Quare cum hominis impij, & aperti Chriſti ho-
ſtis nec completum; neq; accuratum opuſculum in
Chriſtiane Philoſophiæ. Academijs locum inne-
nerit: non eſt. cur vereatur hoc noſtrum plenioris
doctrinæ ſtudio conſectum, ne pijs ſtudioſum ca-
ribus excludatur; bonorum potiſſimum, & veri-
tatis amatorum approbatione, patrocinioq;
munium. Olyſipone. XII. Kal.*

Novembris. Anno

Dñi. 1591.

ISAGOGÆ PHILOSOPHICÆ. PROOEMIUM.

COMMVNIS Philosophorum sententia est, artes omnes, & scientias de rebus vniuersalibus differere, nec de singularibus singulatim, nisi exempli aut inductionis causa agere. Quanquam ab hac sententia exempta est diuina natura, quæ etsi maximè singularis est, de ea tamen & diuina, & humana Philosophia disputant, quòd singularitate ipsa suarum rerum omnium perfectiones perfectissimè in se contineat. Cum igitur Dialectica sit omnium scientiarum ordine doctrinæ prima; ea quæ vna omnibus ritè philosophantibus facere præferat; ad eam pertineat necesse est, ut quam primùm doceat quid nā sit vniuersale, quot quæ sint species, formæue vniuersalium. Quocirca exacto primarum institutionum præludio, quo totius Dialecticæ lineaméta rudi, ut aiunt, Minerva describuntur; opus sanè est, ut serio iam exerceri cupientibus, post accuratiorē

quādam artis Dialecticæ constitutionē, quæ
utiliter à præceptoribus hoc loco ante om-
nia præmitti solet, mox tradatur expressior
aliqua, & ipsius vniuersalis, & vulgarū eius
specierum, Generis, Speciei, Differentiæ, Pro-
prij, & Accidentis cognitio: quod nos hac
Philosophica Isagoge in gratiam studiosorū
Philosophiæ facere conabimur.

Illud etiam causæ accedit, quòd Aristote-
les, quem in hac arte ducem omnes sequun-
tur, à libro Categoriarum orsus est totius
artis explicationem; quo in libro res omnes
vniuersales ad decem quēdā suprema genera,
quæ in varias admodū species, per alias atq;
alias differentias diuiduntur, reuocare insti-
tuit; eorumq; omnium quādam propria se
tradere, quādam communia accidentia pro-
fitetur; cū tamen vel quid vniuersale sit, vl-
lā ve eius species, vel quam vim eorū quodq;
habeat, in eo tractatu minimè declararet.

Deniq; cū eorū cognitio necessaria quoq;
sit ad cognoscenda genera omnia modorum
differendi, quī in diuidendi, definiendi, demō-
strandi, & ex probabilibus suadendi ratione
positi sunt; nullo loco id commodius, quā
ante Categoriarum librum fieri potuit.

Hoc igitur in libello duo à nobis obseruā-
da erunt.

da erunt. Vnum, vt neq; omnia difficilia, quæ in re hac se offerunt, respuamus (assuescere enim iam hinc oportet alūnos Philosophiæ modicis difficultatibus tractandis, superandisq; ijs præsertim, quæ ad ea, quæ sequuntur, faciliorem aditum aperiant) neque omnia item sine discrimine in medium afferamus. Nam cū Dialectica primæ Philosophiæ sit æmula, & in eisdem rebus, in quibus illa, suo tamē modo versetur, naturalisq; scientiæ fines nonnunquā ingredi videatur: si liberiùs quidem hoc loco in expendenda vniuersalium ratione, generationeq; expatiemur, periculum est ne modum excedamus, & pleraque assumamus, quæ sunt earum scientiarum propria, & peculiaria. Tametsi incōmodum non est, sed vtile potius, ac sæpè necessarium, vt vna scientia aliarū permixtu nōnullis earum pronunciatis, & argumētis vtatur. Alterius enim (vt quidam ait) altera poscit opē res, & coniurat amicē. Id quod huic arti eò magis concedendum est, quòd ea vna præ cæteris opes suas omnes vndecunq; conquisitas in aliarum vtilitatē refundere soleat.

Alterum est, vt seruata cōmuni, vt par est, Philosophorum huius ætatis verborum consuetudine, ex Aristotele, quoad fieri potest,

depromamus omnia, aut ex communioribus:
 magisq; receptis totius scholæ sententijs de-
 sumamus; cuiusmodi sunt pleraq; eorū, quæ
 in Isagoge Porphyrij continentur. Quæ vo-
 rō ille, graui alioqui Patrum censura damna-
 tus, quasi propria in eo libello attulit, ea nos,
 si vera sint, & vsurpata, neq; inutilia, aut su-
 peruacanea (qualia sunt ferè, quæ in po-
 steriōri parte eius libelli continē-
 tur) tanquā ab iniusto pos-
 sessore in nostrū vsum
 transfe-
 mus.

QVID SIT VNIVERSALE.

CAPVT. I.

ULTA QUIDEM dicuntur apud Philosophos vniuersalia cū adiectione aliqua; vt vniuersales causæ, signa vniuersalia, vniuersalia pronūciata, & quæ alijs modis sic vnitatē habent, vt tamen ad plurā pertineant. Verūm vniuersale simpliciter, & absolute, ac minimē singulare, id solum esse definitur, quod cū sit vnum quid, aptum est natura sua vt sit in pluribus; veluti animal in singulis animalibus, & homo in singulis hominibus. Describitur etiam ex proprietate quadam, vnum quippiam naturā aptū vt de pluribus prædicetur, seu verē dicatur. Nā quia res est, aut non est, oratio vera, aut falsa dicitur. Sic animal prædicatur de Alexādro, & Bucephalo, quia in illis esse cernitur; & homo similiter de Socrate, Platone, & Alcibiade, quòd in eis suum esse habeat.

Non est autem necesse vt id quod vniuersale est, sit vnum quippiā re ipsa in ijs de quibus

bus prædicatur, vt cum via dicitur de ea, quæ hinc & illinc proficiſcētibus acliuis ſimul re ipſa, & decliuis eſt; ſed nomine & ratione ſiue conceptu. Quàm multa enim re ipſa ſunt ea plura, in quibus vniuerſale exiſtit, tam multa & illud re ipſa ſit neceſſe eſt; quo pacto dicimus, animal in Alexandro, & Bucephalo eſſe duas res quaſdā, & hominem in Socrate, Platone, & Alcibiade tres; cum tamen nō ſolūm nomen, ſed etiam ratio animalis in Alexandro & Bucephalo vna, & eadem ſit; eodemq; modo nomē, & ratio hominis in Socrate, Platone, & Alcibiade.

Nec verò dictum eſt à Philoſophis, quicquid eſt vniuerſale, eſſe actu in pluribus, ſed aptum, vt ſit in pluribus; quia etſi actu in vno ſingulari ſit tantūm, aut etiam in nullo; ſi tamen aptitudinem habeat, vt ſit in pluribus, ſiue ſimul, vt Orator, aut Propheta; ſiue ſucceſſiue, vt Monarcha, aut Summus Pōtifex; vniuerſale utiq; cenſeri debet.

Dicitur porrò vniuerſale aptum, non per potentiam externam, ſed natura ſua; quia ſiquid in rerum natura eſſet, quod per alienā potentiam in pluribus exiſtere nō poſſet, cui tamen ſpectata rei natura nihil repugnaret in pluribus reperiri; ſatis hac ex parte ipſa
cuius

eius natura & conditio foret, vt vniuersale diceretur. Quanquam duo hæc, quæ nonnulli Ethnici Philosophi, & alij quidam ex nostris in Mundo, & substantijs separatis vera simul esse putauerūt, pugnare inter se existimamus.

Coeterum non esse satis si res aliqua quouis modo possit esse in pluribus, vt eorum habitudine dicatur vniuersalis, veluti per reale compositionem, aut inhærentiam; ex posteriori definitione colligitur. Est enim anima in homine, & equo tanquam realis forma in pluribus compositis; & albedo in cygno, & marmore, vt reale accidens in pluribus subiectis inhætionis: nec tamen aut hæc vniuersalis est comparatione cygni, & marmoris; aut illa respectu hominis, & equi, cum de illis verè dici nequeant: quod idem in alijs plerisque rebus facile est obseruare. Sed necesse est, vt in illis esse possit per veram identitatem, eamq; talem, vt plura illa, in quibus est, illud esse affirmentur.

Quanquam neq; id satis est, nisi sit veluti eorum forma: erit autem, si illis dederit esse aliquod, aut ad essentiam eorum pertinens, aut illis quasi subiectis adiunctū, appositūque. Qua de causa nec corpus dicitur vniuersale comparatione albi, & nigri; neq; album,

aut

8. ISAGOGÆ PHILOS.

aut nigrum respectu dulcis, & mollis; cum quibus in butyro album coniungitur; & nigrum in casia.

In Deniq; plurium nomine, intelligenda sunt non quæuis plura, sed talia, ut in eis unum illud sit multiplicatum, & suo ipsius nomine plura dici possit, ut homo in Socrate, & Platone plures homines; & animal in homine, & equo plura animalia. Siquid enim commune ita sit, in pluribus, & de pluribus dicatur, ut tamen in eis multiplicatum non sit, nec nomine suo plura in illis appellari possit, id iam non uniuersale dicendum erit, sed singulare; quo pacto se habet Deus Optimus Maximus diuinarum personarum comparatione.

QUOTPLEX SIT VNIUERSALE. CAPVT. II.

U M igitur, quicquid uniuersale est, ratione modo aliquo una & eadem possit esse in pluribus; ex multiplici-
tate rationis unius, & eiusdem, modorumq; essendi, ut ita dicam, in pluribus, colligendum est, quàm multa sint

ta sint vniuersalium genera. *id est* idla en
 Dici autem potest ratio vna & eadem (si id-
 quidem fusissimè intelligatur) modis qua-
 tuor. Aut enim est vna & eadem quodāmo-
 do, nèpe sola attributione ad vnum aliquid,
 aut proportionē plurium inter se, simpliciter
 autem plures ac diuersæ, vt rationes sani &
 ægri: alia enim dicuntur sana aut ægra, quia sal-
 nitate, aut ægritudine affecta sunt; alia quia
 hæc efficiunt aut conseruant; alia quia indi-
 cant: & quemadmodum corpus ad huiusmo-
 di externas affectiones se habet, sic quodam-
 modo animus ad interiores, ac suas. Aut est
 quidem eadem simpliciter in ijs, quibus con-
 uenit, siue æquè ab illis participata, sed non
 vna simpliciter, hoc est, in se ipsa, cuiusmo-
 di sunt rationes domus, nauis, mundi, exerci-
 tus, & aliarum huiusmodi rerum; quia etsi
 eodem modo conueniunt ijs de quibus di-
 cuntur; nulla tamen earum est vna in se, siue
 quæ vnā aliquam naturam declarat: sed
 res multæ certo quodam modo, aut ordine
 coagmentatæ, ac dispositæ, ex quibus natu-
 ra aliqua vna non resultat. Aut verò contra-
 res habet, quòd sit vna simpliciter, atq; in se,
 sed non eadem simpliciter in ijs, de quibus di-
 citur; cuiusmodi est ratio colorati cōparatio-
 nis alii,

ne albi, & carbonis. Nam etsi naturam verè
vnā declarat, tamen albo conuenit essentia
li habitudine, carboni autem accidentaria.
Aut denique est & vna simpliciter, & eadem
simpliciter, seu (quod dici solet) omnino vna
& eadem; quia & est vna in se, & eodem mo-
do participatur ab ijs, de quibus dicitur; qua-
les sunt rationes hominis, & animalis.

Ac ea quidem quæ primò modo vnius &
eiusdem rationis sunt, etsi sæpe ab Aristote-
le vniuersalia appellātur, & nonnunquam ab
æquiuocis excluduntur; veluti cū ait, ens &
vnum esse maxime vniuersalia; & ens quidem
multis modis dici, sed non æquiuocè: nobis
tamen hoc loco non sunt fusiùs tractāda; par-
tim quia non propriè dicūtur vniuersalia, sed
opinionē quorundam, & imitatione propriè
dictorum vniuersalium; partim quia verius
in æquiuocis, quàm in vniuocis numerantur,
atq; in ipso libri Categoriarum initio ab Ari-
stotele æquiuocorum nomine comprehendū-
tur, vt à Prædicamentorum tractatu excludā-
tur. Quocirca satis est, si Dialectici hoc loco
intelligāt multa quoq; ex hoc genere vniuer-
salium sub scientiam cadere, aptaq; esse, vt de
illis, & ex illis demonstrationes fiant: quod
sæpe docet Aristoteles. Quæ autem secundo
modo

modo vnius, & eiusdē rationis sunt; ea, quia non sunt vnius alicuius veræ naturæ, nec per se (si res quidem diligentius expendatur) in prædicamentis locum habent; non proprie hîc tractanda sunt: sed tamen, quia eorum rationes eodē modo cōmunicantur ijs, de quibus dicuntur, quasi propria vniuersalia haberi debent; eisque dissimulatione quadam attribuenda sunt; quæ hîc de generibus, speciebus, & cæteris vniuersalium formis dicuntur; præsertim cū in tanta syncerē vniuersalium ignoratione, hæc vt vera genera, & species sæpe à Philosophis in exemplū afferātur, & quasi talia tractētur. Quæ verò tertio modo sunt vnius, & eiusdem rationis, etsi quatenus non eodem modo participantur, neque vniuocē dicuntur, in hac tractatione locum non habent, quemadmodum neq; in prædicamentis; simpliciter tamen, quia vnius veræ, & synceræ naturæ sunt, ad vtramque disputationem spectant, quòd cum ijs conferri possint, quibus æquē communicantur, vt coloratum cum albo, & nigro. At quæ quarto, extremoque modo sunt vnius, & eiusdem rationis; vt omni ex parte verē, ac propriē vniuersalia censentur, eaque sola absolutē ac simpliciter in definitione vniuersalis intelligi solēt;

B

ita sola

ita sola deinceps à nobis in varias formas di-
stribuenda, communiter q; ac diuissim, quate-
nus tamen licebit, tractanda sunt.

Diuidi autē hęc ipsa rectē in quinque vul-
gatas species, ex vario essendi modo in suis
particularibus, hęc ratione intelligetur. Aut
enim pertinent ad eorum essentiam, aut mini-
mē: si pertinent, aut de illis prædicantur in
quæstione quid est, aut in quæstione quale
est: si in quæstione quid est, aut totam eorū
communem quidditatem continent, aut par-
tem: si partem, sunt genera; si totam species.
Quod si ad essentiam eorum pertinent, nec
tamen in quæstione quid est, sed in quæstio-
ne quale est, de illis dicuntur, sunt differentiæ.
Denique si ad eorū essentiam non pertinent,
& tamen necessariò conueniunt, propria di-
cuntur; si contingenter, accidentia. Ita non
est cur plures, paucioresue species verorum,
proprięque dictorum vniuersalium poni de-
beant.

Non sumitur autem vlla eorū specifica di-
stinctio ex eo, quod alia prædicantur de diffe-
rentibus solo numero, vt homo; alia de diffe-
rentibus specie, vt animal; alia de differenti-
bus, aut diuersis genere, vt album, aut relatū;
quia etsi hęc distinctio satis est ad iudicandū
alia esse

alia esse vniuersaliora, alia minùs vniuersalia;
non est tamē satis ad vniuersalitatum, vt sic
dicam, communitatūque naturas discernen-
das, cū non sumatur ex vario essendi modo
in particularibus, sed ex maiori, minori par-
ticularium multitudine. Quæ omnia ex pro-
pria singularum specierum explicatione aper-
tiora fient.

DE PARTICULARIBVS.

CAPVT. III.

VNICUIQUE autē vni-
uersali ex altera parte plura
particulatia respondent, vt
vnicuiq; toti siue essentiali,
siue integrali, plures partes.
Vniuersale enim, quod Græ-
cè est τὸ κοινόν, quasi de tota aliqua mul-
titudine prædicabile; & particulatè quod τὸ
καθ' ἑαυτὸν dicitur, veluti per singula, seu sin-
gularim numeratum; in vicem referuntur, vt
totum quoddam cōmune, & pars ei suppo-
sita. Est enim particulatè, vntum quippiā, quod
vniuersali alicui subijci potest, vt Socrates ho-
mini, & homo animali, aut vigilianti. Nam
quæcūq; id modum, vt aliquid sit vniuersale, ac

prædicabile, non est necesse, vt actu in sit, aut prædicetur, sed vt in esse, ac prædicari possit; ita vt sit particulare, ac subijcibile, vt sic dicam, non opus est, vt actu sub sit, prædicationemq; actu suscipiat, sed vt sub esse, ac subijci in prædicatione possit. Hac ratione, et si nec vigilans, erit vniuersale prædicatum respectu hominis, nec vicissim homo, erit particulare subiectum comparatione vigilantis, si nemo actu vigilet; semper tamen illud est vniuersale, ac prædicabile comparatione hominis, & vicissim homo, particulare, & subijcibile respectu illius.

Atque vt ex vniuersalibus quædam minus vniuersalia sunt, vt homo, & albedo; quædam magis vniuersalia, vt animal & color; quædam maximè, vt substantia & qualitas; ita ex particularibus quædam sunt minus particularia, vt duo illa iam dicta, animal & color, quædam magis particularia, vt homo & albedo; alia vero maximè, vt hic homo, & hæc albedo; atque hæc dicuntur singularia, & indiuidua.

Singulare autem, siue indiuiduum est id, quod vnum aliquid cum sit, in pluribus esse, & de pluribus suapte natura prædicari non potest. Quæ omnia eodem modo intelligenda sunt, atque in definitionibus vniuersalis.

Dicitur

Dicitur quoque indiuiduum id, quod de vno solo prædicatur seu prædicari potest: quæ in explicatione, ex parte differentia, quæ illud ab vniuersali distinguit, affirmatio simul prædicationis de vno, cum negatione de quouis alio coniungitur. Quamquam verò prædictio eiusdè omnino de seipso artis experta est, & quodammodo nugatoria; neque eam Aristoteles prædicationis nomine dignatur comprehendere, cum ait, à primis substantijs nullam esse prædicationem: comprehendenda tamen hîc est in prædicandi verbo, vt definitio iuxta sententiam Aristotelis omnibus indiuiduis conueniat. Nam cum ille credat, primas substantias, quæ sunt præcipua indiuidua, de nulla re prædicari posse naturali prædicatione ac directa; indirectas verò, siue contra naturam, & per accidens omnino reiiciat; efficitur, vt illud vnum, de quo illarum quæq; iuxta hanc diffinitionem prædicari dicitur, sit ea ipsa prima substantia, quæ prædicatur.

Quapropter ex prædicatione de vno, quæ hæc posterior definitio cum negatione coniungit, quatuor indiuiduorum genera accommodatè ad Aristotelis sententiam elici possunt. Vnum, eorum quæ suo modo prædicantur in quaestione quid est, vt Socrates de se ipso (ni-

hil enim tam est vnum, ^{quod qd} quam ipsummet:) alterum eorum, quæ prædicantur in quællione quale est, qua essentialè aliquid quærat, ut indiuidualis differetia Socratis de eodem Socrate; tertium eorū, quæ in quællione quale est, accidentarium aliquid petente, sed tamen necessarium, ut hoc verum de hoc auro: quartum eorum, quæ contingenter, ut hoc album, de hoc saxo. Atque hæc omnia sunt verè, ac propriè singularia, siue indiuidua, quæ etiam signata, seu demonstrata, & determinata dicuntur.

Sunt & alia indiuidua, quæ partim vaga, partim ex suppositione appellantur; quorum utraque, et si reuera naturæque sua de pluribus dici possunt; tamen pro veris indiuiduis aliquando vsurpantur. Vaga, sunt ipsa vniuersalia cum nota particularitatis adiuncta, ut quidam homo, quoddam animal: tametsi, quæ de pluribus specie dici possunt, potius particulatia vaga, quam vaga indiuidua dici debent, quòd pro vniuersalibus aliquando accipiantur; ut cum dicimus, quoddam animal esse speciem. Itaque non ex generibus, sed ex infimis speciebus, si propriè loquendū est, fiunt vaga indiuidua; ut apud Aristotelē cum in primarum substantiarum exemplū affert;

quen-

quendam hominem, & quendam equum, sum-
pto equo, non pro toto equorum genere (si
equus de pluribus specie dicatur) sed pro cer-
ta eorum specie.

Ex suppositione vocatur ea, quæ actu qui-
dem de vno solo dicuntur, quia nihil sit aliud,
de quo tunc prædicari possint; sed tamē ex
se apta sunt, ut de pluribus dicantur, veluti
Sophronisei ~~filii~~, qui de solo Socrate diceba-
tur, quod si Sophroniscus nullum haberet, præ-
ter Socratem. Ex quibus colligi potest, non
rectè definiri individuum, cū n̄ dicitur id es-
se, quod ea habet, quorum singula quidē de
pluribus dicuntur, simul autem iuncta in ali-
quo alio nunquam erunt, nisi definitio de so-
lo individuo ex suppositione tradatur. Nam
et si multa communia simul iuncta de vno so-
lo aliquando dicantur, neque vnquam futurū
sit, ut alicui alteri rei conveniant (ut si quis
describens Paridem dicat, esse filium Priami
Troiani Regis ex Hecuba natu maximū; aut
Aristotelem, esse Nicomachi, & Phæstiadis fi-
lium Alexandri Magni præceptorem) nō du-
bium est tamen, quin spectata natura cōmu-
nium attributorum, de pluribus dici possint.
Itaque & Priamus ex eadem vxore suscipere
potuit alium filium natu maximū, si alio

filius

tempore primum suscepisset; & Nicomachus
 alium ex Phætiade, qui præceptor etiâ Ale-
 xandri fuisset. Communia enim quantūvis
 multa iungantur, nunquam tamen naturam
 communis amittunt, ut alia alijs singula-
 ritatem, quam in se non habent, cōferre pos-
 sint. Atque hæc de vniuersalium, & particu-
 larium ratione, distinctioneque dicta sint, deq;
 singularibus, quæ magna ex parte, vel ipsis
 sensibus nota sunt, & perfecta.

DE ABSTRACTIONE VNI-
 VERSALIVM A SINGVLARIBVS.

C A P V T. III.

OGNOSCUNTUR
 autē à nobis vniuersalia ab-
 tractione, siue separatione
 quadā à singularibus, in qui-
 bus existunt, non reali tamē,
 sed rationis cōsiderationisq;.

Valeant enim illa Platoni ascripta vniuersa-
 lia anilibus fabulis similia, quæ si re ipsa à sin-
 gularibus seiuncta essent (quod Aristoteles
 illum putasse, aut credit, aut fingit) neque ad
 eorum esse, neque ad cognitionem cōferrent.

Fit autem hæc abstractio, cum intellectus
 sen-

sensuum ministerio colligit ex rebus singula-
ribus, non naturas ipsas communes, quæ in
eis existunt, sed species quasdam, similitudi-
nesue naturales, quibus illæ sine vlla indivi-
duali differētia repræsentātur. Omnis enim
cognoscēdi facultas, quæ in nobis est, per spe-
cies quasdam ex rebus ipsis acceptas abstra-
hit, ac secernit suum obiectum ab aliarum
cognoscentium facultatum obiectis; verbi
causa cū in butyro simul existāt & albedo,
& dulcedo, & peculiaris odor, & mollitudo,
aliaque accidentia, & ipsa etiam butyri singu-
laris substantia: aspectus quidem per speciē
albedinis, quam per oculos accipit, abstra-
hit, ac seiungit albedinem à dulcedine, cæte-
risque in lacte existentibus, cum quibus illa
re ipsa nihilominus coniuncta manet; & simi-
liter gustatus per speciem dulcedinis abstra-
hit dulcedinem; eodemq; modo ceteri sensus,
tum externi, tum etiam interni: nisi quod
sensus cū sint materiales, organoque corpo-
reo affixi, sola singularia cognoscunt, nec nisi
quædam materialia, & sensibilia ab alijs ma-
terialibus, & sensibilibus abstrahere possunt;
qua de causa species omnes, quibus ad cog-
noscendum vtuntur, sensibiles vocantur. At
intellectus cū sit immaterialis potentia,

neque organo ulli corporeo inhæreat, nobilitate naturæ suæ potest vniuersalia percipere, eaque à singularibus abstrahere per altioris naturæ species, quas vocant intelligibiles.

Huius nodi verò abstractio hunc in modum efficitur. Vulgati quidem sensus externi, cum sint primi quasi ianitores mentis nostræ, acceptis, & haustis quodam nodo speciebus sensibilibus accidentium earum rerum, quas præsentibus habent; sumptaque per eas noticia intuitiua, seu præsentiali eiusmodi accidentium; renunciant sensui cõmuni, qui omnibus præsidet, & partim internus, partim externus dici potest, quæ nam accidentia coram habeant; transmissis videlicet ad eum similibus quibusdam speciebus, per quas ille omnia, quæ à singulis percepta sunt, cognoscere potest; eaque inter ipsa conferre, ac distinguere. Dicit autem potest sensus communis partim internus; partim externus, quia etsi sede, & quasi domicilio internus est; officio tamen, si externus appelletur, nihil referet, quod nihil priuatim apud se, sed tantum in præsentia rerum ipsarum cognoscere potest, quemadmodum, & quinque externi vulgati.

Deinde verò sensus cõmunis pulsata quodammodo phantasia, quæ proximè intellectu ministrat,

ministrat, & omnino internus est sensus, per species, quas ab externis sensibus accepit, occasionem ei præbet hauriendi ex illis quasdam alias species, quæ phantasmata vocantur, & adeò nobilis naturæ sunt inter sensibiles, siue materiales, vt absentia quoque, præterita, futura, & alia pleraque earum rerum, quæ alijs sensibus percepta non sunt, repræsentare possint, vt præteritam iniuriam percussione, & futurum commodum pabuli, venenum itē, quod in herba noxia est, & vtilitatem, quæ in salubri; quorum phantasmatum quasi admonitu, & suggestionem, canis fustem, & ovis lupū fugit, illeque venatorem, hæc pastorem sequitur: tantæque est eorum vis in hominibus propter coniunctionem phantasie cum intellectu, vt doctissimis hominibus placeat, illa substantias quoque ipsas singulares materiales, quæ sub sensibilibus accidentibus latent, repræsentare posse; ipsamque phantasiam eiusdem coniunctionis causa, singularia ex singularibus componere, & ex alijs in alia ratiocinando discurrere.

Denique phantasia, quæ vna potētia cum sit, ex varijs officijs, quibus fungitur, varia nomina, rationesque sortitur; oblati, vt ita dicam, intellectui phantasmatibus, ei materiam, obiecta-

obiectaue intelligendi sub ministrat. Nam
et si phantasmata ipsa per se, cum materialia
sint, in intellectum, qui immaterialis est, agere
non possunt: tamen cum intellectus duplex
sit, alter qui ex materialibus immaterialia
agere; alter qui immaterialia pati potest (quo-
rum ille agens, hic patiens, & patibilis, possi-
bilisque appellari solet) phantasmata lumine
agentis intellectus eleuata intelligibiles spe-
cies in intellectum possibilem imprimunt,
non multò secus atque colores, qui cum per se,
atque in tenebris species sui in oculos immitte-
re non possint, aduentante lumine solis, aut
lucernæ, eiusque vi eleuati mouere oculos pos-
sunt, in eosque imprimere sui similitudinem
qua ab illis cerni possint. Est enim intelle-
ctus agens quoddam internum ac spiritale lu-
men, per inde quodammodo faciens ex rebus
potentia vniuersalibus, actu vniuersalia, atque
lumen corporale efficit ex coloribus potètia
visibilibus, actu visibiles, ut ait Aristoteles.

Atque his speciebus intelligibilibus, quæ
naturas vniuersales sine vlla singularitatis ad-
missionem representant, dicitur vterque intelle-
ctus abstrahere naturas vniuersales à rebus
singularibus; agens quod eas gignat, patiens,
quod per eas quasi directo aspiciens sola vni-
uersalia

uerſalia cognoſcat; tametiſi inflexus quodāmodo; & diſſuſus ad inferiora, ſingularia quoq; per eaſdē ſpecies adiūctis phantaſmatibus intelligit. Neq; enim negāda eſt, intellectioni noſtro vera, & determinata rerum ſingulariū perceptio; cū præſertim facultatibus cognoſcēdi ſuperioribus concedenda ſit omnis cognitio, quæ inferioribus tribuitur, tametiſi modo diuerſo nobiliorique.

Ex his conſtat, duplicem eſſe abſtractionē, ſiue eam ſpectes, quæ ſit per ſenſitiuas potētias; ſiue quæ per intellectum. Vna eſt, qua obiectum potentiæ ſeparatim repræſentatur in ſpecie; altera, qua ſeparatim cognoſcitur. Verūm nos de abſtractione, quæ ſit per potētias ſenſitiuas, exempli cauſa, & cuiuſdam manuſductionis, hæc diximus; ſimulq; vt aperiremus quis nam ſit progreſſus cognoſcētium facultatum ad primam. vſque vniuerſalium naturarum abſtractionem, quæ ſit à ſingularibus.

Quo autē pacto fiat abſtractio magis vniuerſalium à minùs vniuerſalibus, quod iam munus ſolius intellectus eſt, nihil refert, ſi prætereatur hoc loco. Eadem enim ratio eſt in abſtractione magis vniuerſalium à minùs vniuerſalibus, atque vniuerſalium à ſingularibus;

būs; ut tum p̄tīmū natura vniuersaliter exi-
stere in mente censeatur, cūm per speciem quā-
libet intelligibilem representatur, aut per cō-
ceptum illi conformem percipitur; siue spe-
cies, & conceptus communiōres sint, siue
minūs communes; siue etiam species gignan-
tur ministerio phantasmatum, siue sola in-
tellectus operatione.

Atq; hac vna ratione verū esse potest, quod
apud Philosophos dici consuevit, vniuersalia
fieri operatione intellectus. Nam cūm quic-
quid sit, nouā existētiā actualē acquirat, eāq;
sit duplex; realis vna, quā vniuersalia, vt talia
sunt, habere nequeūt (quidquid enim realiter
existit, singulariter existat necesse est); altera
obiectiua, quā eisdem sensitiuæ facultates da-
re nō possunt; efficitur, vt sola intellectus ope-
ratione vniuersalia, vt talia sunt, fiant, suōque
modo gignātur, seu (quod idem est) obiectiuē
existant; habitu quidem, in speciebus intelli-
gibilibus, quibus representantur; actu vtrō, in
conceptibus, quibus percipiuntur.

DE TRIPLICI CONSIDERATIONE

*uniuersalium, & particulariū, & quo
pascloca ad Dialecticam pertineant.*

Capit. V.

Denique

ENIQVE vniuersalia
& particularia tribus mo-
dis, quemadmodum & cau-
se & effecta, considerari pos-
sunt. Nā vt causā & effecta
vno modo spectantur qua-
tenus res quædam sunt, vt
sol quatenus sol, & aurum quatenus aurū: al-
terō, vt causę aut effecta sunt, veluti sol, vt gignit
aurum, & aurum, vt gignitur à sole; tertio
vt inuicem referuntur, alterū vt causa ad effe-
ctum; alterum vt effectus ad causam; sic res
habet in vniuersalibus & particularibus. Pri-
mo enim modo considerantur, vt res quædā,
nulla vniuersalitatis, particularitatisue habi-
ta ratione, vt animal quatenus animal, & ho-
mo quatenus homo; secundo, vt vniuersalia
sunt, aut particularia: aliud enim in animali
est, esse animal; aliud, esse commune homini,
& bestię, cū illud omnibus animalibus cō-
ueniat; hoc soli animali præcisè sumpto, seu
non considerato cum vlla differentia contra-
henti eodemque modo aliud est in homine,
esse hominem, quod solis hominibus conue-
nit; aliud esse speciem animali subiectā, quod
ab alijs animalibus participatur. Tertio mo-
do considerantur, quatenus mutuis relationi-
bus

bus se se respiciunt, vniuersalia quidem, vt tota quædam communia; particularia verò, vt partes quædam subiectæ.

Ac primo quidem modo omnes scientiæ, & artes de vniuersalibus differunt, vt initio dictum est: non tamē omnes de omnibus, sed aliæ de alijs, vt Physica, de omnibus animalium, & plantarum generibus: Moralis scientia: de cunctis virtutum & vitiorū formis, Medicina, de omnium morborum, & curationū communibus differentijs. Secundo autem & tertio modo ad solam primam Philosophiā, & Dialecticā spectat, de vniuersalibus, & particularibus agere. Esse enim vniuersale, & particulare, relationesque vniuersaliū & particularium inter se se, cum communes rerum affectiones sint, nec magis ad ea quæ cadunt sub vnius scientiæ cōsiderationem, quā ad ea, quæ sub alterius, pertineant; ad eas scientias spectent necesse est, quæ versantur circa res omnes, cuiusmodi sunt sola prima Philosophia, & Dialectica; vt sophisticē mittamus, quæ non ad veritatem, sed ad captionē cōparata est. Verūm modus cōsiderandi vtriusq; diuersus est. Prima enim Philosophia de his agit, vt de communibus rerum affectionibus: Dialectica verò, quatenus eorū cognitio ad disse-

differendi rationem, communemq; vsum cōfert. Mirum enim in modum pendet nō modo doctrina, sed vsus etiam Dialecticæ ex vniuersalium, & particularium consideratione, eorūque respectuum, quibus vniuersalia ad particularia, & vicissim particularia ad vniuersalia affecta sunt. Quanquam respectus ipsi, siue relationes minoris momēti, & in prima Philosophia, & in Dialectica, censentur, quam ipsæ vniuersalium, & particularium rationes, quæ superius explicatæ sunt.

Sed cū in definitionibus vniuersalis tria spectentur, rerum vniuersalium vnitas, aptitudo vt sint in pluribus, & aptitudo vt dicantur de pluribus, illud intelligere oportet, etsi omnia hæc ab vtroque artifice modo aliquo tractantur, primum tamen Philosophum de duobus tantum prioribus, Dialecticum verò de solo tertio ex proprio instituto differere: Primus enim Philosophus non alia de causa de generalibus prædicandi modis agit, nisi vt eorum ductu generales essendi modos inueniat: neque item de definiendi ratione disputat, nisi vt multa de rerum quidditate, ac natura doceat. At Dialecticus ideo quædam de modis essendi rerum, earūque vnitate, & distinctione tradit, seu potius à primo Philo
C sopho

sopho accipit, vt omnes prædicandi, differentiæque rationes colligat. Atque hoc idem de tribus alijs particularium conditionibus, quæ his altera ex parte respondent, de eorum, in quam vnitate, & aptitudine, vt suis vniuersalibus subsint, eisque in prædicatione subiiciantur, sentiendum est.

DE DUPLICI RERUM
VNIuersALIVM VNITATE.
CAPVT. VI.

LLVD etiam prætereundum non est; duplicem esse rerum vniuersalium vnitatem; quarum altera formalis dici solet; altera nostro iam more præcisionis appellatur.

Formalis vnitas nihil est aliud, quam indiuisio rei vniuersalis in seipsa, hoc est, in natura, rationeue sua; qualis est indiuisio animalis in eo quod est animal, & hominis in eo quod est homo. Non sic indiuisa sunt senatus, populus, quadriga, quia in rationibus suis non sunt indiuisa, sed actu diuisa ac multa. Dicitur autem formalis hæc vnitas, quia est pluribus communicabilis, quemadmodum, & ipsa
res

res vniuersalis, cuius est vnitas, primâque pro-
prietas.

Vnitas verò præcisionis idem est, quod in-
diuisio rei vniuersalis nō in seipsa, sed in sua
particularia, qualis est indiuisio animalis in
hominem, & bestiam, hominisque in Socratē,
& reliquos singulares homines. Dicitur ve-
rò præcisionis, quia non conuenit rei vniuer-
sali in quocunque statu sumptæ (quo pacto
ei conuenit vnitas formalis, quæ semper rem
comitatur, siue antequam ad sua particula-
ria contrahatur, siue cum iam in eis contra-
cta est, siue postquam est ab illis abstracta, &
quasi auulsa per intellectum) sed præcisè in
eo statu, in quo apta est, vt ad sua particula-
ria descendat, & in ea diuidatur ac multipli-
cetur. Quatenus enim res apta est vt sit in
pluribus, in eâque diuidatur, & multa dici
possit, nec dum tamen naturæ ordine diuisa
& multiplicata est; eatenus est indiuisa in il-
la, ac proinde vnum quid, hæc præcisionis vni-
tate. Alioqui si sumatur vt iam est in suis par-
ticularibus, in eisque diuisa & numerabilis, iā
est multa, & non vnum, hoc vnitatis genere.
Differunt autē in tribus potissimum hæc
duo genera vnitatum. Primum quod vnitas
formalis est proprietas rerum vniuersalium,

ut res sunt; vnitas autem præcisionis est proprietas earum, ut vniuersales sunt, siue quatenus aptæ ut sint in pluribus. In hac enim aptitudine posita est, tota vniuersalitatis essentia, quo tamen modo illa essentiæ nomine appellari potest. Proinde in priori illa definitione, qua vniuersale dicitur vnum quiddam aptum ut sit in pluribus, nomine vnus, quod loco generis ponitur, & pro re vniuersalitatē subiecta sumitur, intelligenda est vnitas formalis; aut potius vnitas, ut communis est formali, & numerali rerum singularium: vnitas autem præcisionis, etsi in ea definitione non exprimitur; ex aptitudine tamen essendi in pluribus, quæ rationem vniuersalitatis complet; necessario colligitur; quippè cum id, quod aptum est, ut sit in pluribus, dum eam retinet aptitudinem, ut paulo ante diximus, indiuisum in plura sit, ac vnum; hoc genere vnitatis.

Differunt etiam in eo quod vnitas formalis est indiuisio purè negatiua; vnitas autem præcisionis, priuatiua. Formalis enim nullā supponit aptitudinē rei vniuersalis, ut sit multa in seipsa: id enim quod in seipso indiuisum est, nullo modo in seipso diuisum esse potest: præcisionis autem vnitas supponit aptitudinem,

nē, qua res vniuersalis esse potest in suis particularibus diuisa & multiplicata. Eodē modo dicimus, negationem aspectus, in lapide quidem, esse puram negationem, quòd lapis nullam habeat aptitudinem ad videndum; in homine autem cæco, esse priuationem; quòd is natura sua aptus sit vt videat.

Denique differunt in hoc, quòd formalis vnitas multiplicatur cum rebus ipsis vniuersalibus in earum particularibus; vnitas autē præcisionis non item; tam multæ enim sunt vnitates formales naturæ animalis in particularibus animalibus, & naturæ humanæ in particularibus hominibus, quam multa sunt animalia particularia, & ipsi particulares homines. At vnitas præcisionis est vnica tantum vnus communis naturæ in sua communitate acceptæ, cum qua communitate ad sua particularia non descendit; ex quo discrimine patet, vnitatem formalem esse etiam vniuersalem, quemadmodum est res ipsa, cuius est vnitas; vnitatem verò præcisionis esse singularem, quo pacto est singularis aptitudo ea, quam supponit; ac sequitur. Vnde fit, vt à sola vnitæte præcisionis, dicere possimus animal esse vnum numero genus; & hominem vnā numero speciem; totque esse numero primariæ

obiecta intellectus nostri, quot sunt numero res vniuersales.

Itaque cum vnitas generaliter sumpta in formalem, & numeralem diuidatur, formalisque sit propria rerum vniuersalium, quatenus absolutè sumuntur, ptæcisionis autem vnitas sit numeralis earundem rerum, quatenus sunt vniuersales; reliquum erit vt vnitas numeralis simpliciter & absolutè sumpta sit propria & peculiaris rerum singulariũ. Atq; hæc communiter de quinque vniuersalium speciebus formisue dixisse sit satis.

Nunc de singulis agendum, si prius tamẽ admoneamus, ea, quæ in hoc libello vel dicta sunt hætenus, vel post dicentur, quæ difficiliorem videantur habere intelligentiam, non esse hoc loco à præceptoribus accuratiùs explicanda, minùs etiam tractanda, fusiùs, & exquisitiùs disputanda, sed familiaribus tantum exemplis exposita, quasi credita supponenda esse, vt ijs intelligendis, quæ toto Philosophiæ cursu tradenda sunt, vsui esse possint. Nam vt his penitus ignoratis necesse est Philosophiæ auditores in medio cursu sæpe hallucinari, & passim impingere; ita cum in ipso ingressu longioribus, grauioribusque disputationibus operantur, vt ea profundius intelligant,

telligent, despondent animum, & à suscepto opere vi quodammodo illata desistunt; aut certè ita se gerunt, vt non modo ea tandem non percipiant quòd maioribus Philosophiæ præsidij indigeant, sed etiam fessi & tædio affecti ad reliqua persequenda minori affectu, & studio ducantur. Quocirca satis erit ea hoc loco vt cumq; capere, memoriæq; mandare & ferè sola Magistrorū fide tenere, donec suis locis aptius intelligantur. Oportet enim, vt tradit Aristoteles, discitem credere; quod de ijs præcipuè dictū esse constat, qui in ipsis scientiarum exordijs versantur. Atq; hoc idē in prædicamentorum tractatu, in explicatione futurorum contingentium, quæ in libris de interpretatione traditur, & alijs locis similibus obseruandum est. Denique velle rudibus adhuc ingenijs, & parū exercitatis hæc omnia quasi ad calculos, vt aiunt, reuocate, eorūque à nouis auditoribus accuratam rationem poscere, ineptum valde, & indecorum est: turpe est enim ea à tyronibus exigere, quæ sæpè à veteranis pro dignitate vix præstari solent. Sed iam quid genus sit, & quam vim habeat, dicamus.

DE GENERE, CAPUT. VII.

ENVS si fusè sumatur, multis modis dicitur. Nam sepe nomine generis pro speciei, aut quasi speciei abutimur; vt cum dicimus, multa esse genera linguarum, multa colorum; & omnino cum communiùs aliquid in minus communia deducimus, etsi minus communia nihil còmunè sub se habeant, sed ipsa singularia duntaxat. Propriè tamen quatuor fermè vidètur esse generis significata.

In primis generatio rerum eiusdem speciei, si continuata sit, nec intercisa, genus appellatur, quasi communis quædam genitura; idq; nulla ratione habita alicuius primi progenitoris. Quæ eadem significatio toti etià multitudini generantium, & genitorum eiusdem successionis accommodatur. Hac significatione vtimur, cum dicimus, Quandiu fuerit hominum genus, hoc est, eorum continuata generatio, vel generantium, & genitorum non intermissa successio: quæ tamen hac significatione non diceretur vnum genus, si communi illa totius orbis inûdatione omnes homines, qui tunc erant, perijssent, alijsque ratione alia, quàm per generationem ex scemi-
na,

na, procreati essent.

Dicitur & genus, ipsa origo continuatae generationis ab vno aliquo generante. Qua ratione dicimus omnes homines, qui vnquam geniti ex muliere fuerunt, genus duxisse ab Adamo; itémque à Noë omnes, qui post generale diluuium nati sunt; Græcos etiam à Græco, & Iones ab Ione. Quam vsurpationem facile in totam quamlibet familiam transferimus, in qua duplex habitudo cernatur; altera natiuæ cuiusdā dependentiæ à primo parente, ac capite totius multitudinis; altera consanguinitatis omnium inter se se, qua vtrâque habitudine vnumquodque huiusmodi generum ab alijs eiusdem significationis generibus distinguimus. Affinis huic significationi est ea, qua genus sumitur pro origine ex patria, aut natione etiam; quanquam, & natio communior quædā patria dici potest, cum Æneas & Italiā quærat patriam, & genus ab Ioue summo: vt Poëta in eodē versu vtriusque generis meminerit, & eius, quod à patria ducitur, & eius quod à primo progenitore. Hoc pacto dicimus, Platonem esse genere Atheniensem, & Aristotelem flagiritam; vel potius Platonem Achaicum genere, & Aristotelem Macedonem; patria verò hunc flagiritā,

illum Atheniensem. Nā etsi patria maiorem vim habet in generatione cuiusq; ratio tamen generalius in gignendo concurrit.

Tertia iam usurpatio Philosophorū est propria, ut genus sumatur pro subiecto, in quo variæ differentiæ cernantur; sic superficies dicitur planarum figurarum, genus, & solidarum solidum, diuersæque scientiæ, & artes circa diuersa subiecta genera versantur, de quorum singulis singulæ proprias cuiusque affectiones demonstrant; nec licet vni in alterius genus transitum facere, ut ait Aristoteles.

Quarta præcipuāque significatio, Philosophisque maximè familiaris est, qua genus id dicitur, cui subijciuntur species. Atque huic similes sunt aliqua ex parte duæ superiores. Est enim genus hoc modo sumptum, principium quoddam, & quasi origo suar specierum in quas veluti propagatur, & in earum compositione quasi materiæ, oppositarumque differentiarū subiecti vicē obtinet. Hoc igitur describens Aristoteles, genus id esse ait; quod de pluribus specie differentiabus in quæstione quid est prædicatur. Quod si omnia, quæ in hac descriptione intelliguntur exprimenda sunt, eoque modo locanda,

ut con-

vt congruenti ordine excludantur ea, quæ à ratione generis aliena sunt; dicendum est, genus esse vniuersale quiddam, quod necessario, & secundum essentiam prædicatur in quæstione quid est de differentibus specie, seu (quod his verbis innuitur) in completa naturæ communis significatione. Sic enim explicata notione generis, primum excluduntur individua; quæ à ratione generis remotissima sunt; deinde accidentia, quæ sunt infimæ classis vniuersalia; tertio verò loco propria; quæ necessariò cōueniunt; tum quarto differentia, quæ iam ad essentiam pertinent; extremo species, quæ sola ex vniuersalibus completè continet naturam communem singularium.

Non sunt tamen hæc omnia variæ differentia, quibus generationis ordine constituatur genus, vt sunt illæ, quibus de finimus hominē, cum dicimus illum esse substantiā corporeā, corruptibilem, viuentem, sensitiuam, rationalem; sed indicant vnā differentiam (qualiscunq; ea sit) quæ tantam vim habet, quantā ista particulatim declarant. Quod cum ita sit, non erunt quærendæ inter vniuersale, & quinque eius vulgatas species aliæ species interiectæ, quæ in eas diuidantur; quemadmodū nec sub colore quærimus interiectas colorum

rum species, quæ in ultimas distribuuntur; tametsi inter has, aliæ magis cum his, quàm cū illis conueniant. Nec differt descriptio hæc à profundiori generis definitione, nisi quatenus pro essendi verbo, quod prædicationis fundamenta significat, utitur verbo prædicandi; ut sic habere possit suo modo essentialis definitio: Genus est vniuersale; quod necessarium, secundum essentiam; & quidditativè est in pluribus specie differentibus. Atque hæc duo documenta in cæteris similibus aliorum vniuersalium definitionibus memoria repetenda sunt.

Diuiditur autem genus ratione rerū, quæ genera denominantur, in genera summa; & subalterna. Summum genus est, quod supra se genus aliud non habet: & quod genus cū sit, non etiam est species, ut substantia, quantitas, qualitas: subalternum autem siue medium, Quod supra se aliud genus habet; & quod cū genus sit, est etiam species, veluti substantia corporea, & quantitas continua.

Sunt autem genera summa, si de veris rebus, & completis sit sermo, decem numero, substantia, quantitas, qualitas, ad aliquid, actio, passio, in loco esse, in tempore, situs, & habitus, quæ categoriarū prima principia, & quasi fon-

si fontes habetur: ens enim, quod rerum omnium cōmune genus videri potest, generis rationem non habet, quia etsi omnino æquiuocum non est, non tamen est vniuocum, vt tradit Aristoteles; sed inter hæc medium quippiam, quod analogum appellant. De subalternorum autem generum, siue mediorum multitudine, cum & genera, & species sint, in explicatione speciei commodius agetur.

DE SPECIE. CAPVT. VIII.

SP E C I E S vulgò dicitur externa rerum forma, quæ aspectui obijcitur; à qua res aliæ speciosæ, aliæ deformes, aliæ neutrum dicuntur. Hinc est illud Euripidis; prima quidē species digna est, quæ imperet; quò alludit Aristoteles cum ait; si corpore tantum excellent homines, quantum Deorum imagines, omnium iudicio digni viderentur, quibus seruiretur à cæteris.

Apud Philosophos autē sæpe nomine speciei appellantur similitudines quædam naturales, quibus cum sensus, tum intellectus res sibi obiectas percipiunt; quas superius sensibiles

biles & intelligibiles appellari diximus. Forma etiā, quæ substantiā cuiusq; rei naturalis complet, nonnunquam species dicitur; quam illi secundum causarum genus faciunt.

Vsurpatissima verò apud eos significatio est, qua speciem sumunt pro parte genere subiecta, quæ tamen cōmunis sit; quo pacto homo est species animalis, & arboris laurus. Eā porrò sic definiūt; species est, quæ generi in quæstione quid est subijcitur, & de qua genus in quæstione quid est, prædicatur. Explicatiùs autem sic describi potest, vt dicatur. Particulare quiddam, quod generi in quæstione quid est, proximè subijcitur, seu (quod eodē redit) de quo genus sic prædicatur. Homo enim species est animali subiecta, & de qua animal nō in quæstione, quale est, sed in quæstione, quid est, dicitur; verum nō interuentu alterius, sed proximè, siue immediatè.

Nec mirari quisquā debet, quòd species in definiēdo genere, & vicissim genus inde finienda specie adhibeatur. Nam cum in genere & specie, quatenus alterum vniuersale est, alterū particulare, definiendis vtile & expeditū sit eorum inter se relationes innuere; hoc cum fit, necesse est alterum vicissim in alterius definitione ponere, Alioqui satis foret, Aristotelem

telé dixisse, genus id esse, quod de pluribus cōmuni natura & essentia inter se differentibus in quæstione quid est, prædicatur.

Vt autem genus ratione rerum, quæ dicuntur genera, diuiditur in suprema & media; siue subalterna; ita species hoc modo accepta in subalternas, & infimas. Subalternæ sunt, quæ ita sunt species, vt sint etiam genera: & infra quas sunt aliæ species; veluti animal, quod ita est species viuentis, vt etiam sit genus hominis, & bestia. Infimæ verò sunt, quæ cum sint species superiorum, non sunt inferiorum genera: & infra quas nō sunt aliæ species; velut homo, qui ita est species animalis, vt non sit genus singulorum hominum: neque enim homines differunt à se inuicem specie, sed solo numero. Hæc verò omnia dicta sint de speciebus vt particularia quædā sunt, partēsue generi subiectæ.

Sed cū n ea, quæ dicuntur species infimæ superiorū, nō sint genera inferiorū, de quibus tamē prædicatur in quæstione quid est, hinc nascitur alterū genus vniuersaliū, quod veteribus nomine quoq; speciei appellare libuit; quæ est quarta apud Philosophos speciei significatio magisq; huius tractationis propria. Definiri autē solet hūc in modū. Species est, quæ

quæ prædicatur de pluribus differētibus numero in quæstione quid est. Explicatiùs autē, & aptiori ordine; species est vniuersale, quod necessariò, secūdam essentiā, & in quæstione quid est, de ijs tātū prædicatur, quæ solo differunt numero: seu (quod idem valet) de ijs, quæ differunt numero, cōpletè dicitur; vel (sima-uis) immediatè: quo pacto prædicatur homo de solis hominibus singulis.

Estque hæc vniuersalium species, omnium perfectissima, & rationerum, quæ vniuersales dicuntur, & ratione ipsius vniuersalitatis, communitatisue. Ratione quidem rerum, quia res omnes, quæ species infimæ vocātur, perfectiores sunt omnibus generibus, & differentijs, quibus constant, & quibuslibet ipsarum proprietatibus, & accidentibus. Ratione autem ipsius communitatis, quæ vnitatem, identitatēque vniuersalium cum suis particularibus declaratur, quia nullum vniuersale aliud tam est vnum in se; tantamque identitatē habet cum suis particularibus, quā species infima cum suis indiuiduis. Id quod in causa fuit, vt cum Plato, tum cæteri Philosophi omnes in infimis speciebus, diuidendo, de finiendo, ac demonstrando consistendum esse iudicauerint, vt in quibus rerum omnium vniuersalium

fallum perfectio cernatur. Quamquam verò
 indiuidua perfectiora sunt, magis que entia,
 quam infimæ species, vt tradit Aristoteles, re-
 linquuntur tamen iure optimo, partim quia
 eorum plurima, certo numero comprehendi
 nequeunt, vt sub scientiam nostrâ cadere pos-
 sint; partim quia omnia, quæ sub eadem spe-
 cie infima continentur, parem habent inter
 se naturæ perfectionem, vt qui vel vnius cog-
 nitionem nactus fuerit, non necesse habeat
 aliorum notitiam inuestigare. In vtroq; au-
 tem contra se habent species. Nam exceptis
 paucis quibusdam, quas vel minus naturalis
 animalium coniunctio in dies parit, vel inse-
 rendi, ætîuæque passiuæ applicandi artes pau-
 latim inueniunt; aliarumque causarum natura-
 lium fortuito concursu ex multis coalescere
 interdum solent (quarum cognitione succes-
 su temporis ditantur artes, & scientiæ) ceteræ
 omnes numero sunt certæ, ac definitæ, etsi
 nobis magna ex parte sint ignotæ. Quod idē
 de subalternis generibus dicendum est.

Itaque sub genere summo substantiæ nu-
 metamus substantiam corpoream, & incorpo-
 ream; sub corporea, corruptibilem, & corrup-
 tionis expertem; sub corruptibili, viuentem,
 & non viuentem; sub viuente sensitiuam, &

D sensus

sensus expertem, quas animal, & plantam appellamus: sub animali hominem, & brutum animal; sub homine autem, nullus iam certus est numerus singulorum. Eodemque modo descendere possumus per eas species, quas in hoc progressu relinquimus, donec ad infimas cuiusque ordinis perueniamus. Nisi quod non est necesse bifariam semper genera diuidere. Nam etsi substantia corruptibilis in simplicem, & mixtam diuiditur; simplex tamen in quatuor elementorum species distribuitur, plantaque in tria stirpium genera, arborem, fruticem, & herbam diducitur: quod idem in compluribus alijs generibus accidit, quæ in plures, quam duas species, sed tamen finitas distribuuntur. Ita nunquam fiet, ut siue à supremis generibus descendas, siue in transuersum progrediaris, in infinitas species, quæquidem sint veræ, ac germanæ species incurras, ut mittamus eas, quæ non ordinaria, sed absoluta Dei potestate in rerum natura esse possunt, de quarum numero non agimus.

De earum autem perfectione omnes consentiunt, nullas omnino æquè perfectas reperiri posse. Sunt enim species rerum, ut tradit Aristoteles, numerorum speciebus similes, ut quemadmodum in numeris nullæ species sunt
inter

Inter se multitudine vnitatum æquales, ita in speciebus rerum nullę sint perfectione pares. Quod Aristotelis pronunciatū, etsi in ijs speciebus, quarum alię superiores sunt, alię inferiores, proprie intelligitur, in cæteris tamē suo etiam modo locum habet, quod omnes (vt idem alibi docet) per se naturasque suas prioris, & posterioris inter se ordinē teneāt; quopacto colores, qui primo, perfectissimoque colori propinquiore sunt, perfectiores habentur; & quę animalia primo, perfectissimoque animali magis propinquant, maiorem perfectionem habeant necesse est.

Porro quemadmodum genera natura sua priora sunt speciebus suis generationis ordine; ita est species suis generibus ordine perfectionis: vnde fit, vt à speciebus ad genera rectē procedatur siue essendi, siue existendi consequentia; à generibus autem ad suas species, neutra consequentia retro commeet.

Item, vt species sunt nobis notiores inuentionis ordine: ita & genera ordine accuratę cognitionis. Nam vt in inuestigandis naturis communibus progredi solemus ab inferioribus, quę sunt propinquiora sensibus, ad superiora: sic in eis diuidendis, definiendis, demonstrationeq; tractandis à superioribus

ad inferiora descendimus.

Deniq; vt ascendēdo à speciebus ad genera, & ab indiuiduis ad species ex multis vnū colligimus, ita descendendo à generibus ad species, & à speciebus ad indiuidua, ex vno multa facimus. Participatione enim speciei multi homines, vnus homo sunt; at vnus, & cōmunis, patticularium cōditionum additione, plures; quod idem de animali cōparatione hominis aliarūque eius specierum dici potest. Atque hæc de genere, ac specie dixisse sit satis.

DE DIFFERENTIA.

CAPVT. IX.

DIFFERENTIA vno modo dicitur quælibet diuersitas; qua significatione, ea etiam dicimus differre inter se, quæ toto genere diuersa sunt, vt substantiam & qualitatem. Proprietatem tamen differentia est diuersitas eorum, quæ alioqui sunt vnius omnino rationis: qua differentia, sola ea, quæ vel genere, vel specie, vel numero idem sunt, differre inter se dicimus.

ut hominem ab equo, Socratem à Platone, & eundem senem à se ipso iuvene.

Nota verò est differentiæ hoc pacto sumptæ in cōmunem, propriam, & maximè propriam distinctio. Communis dicitur, quæ re ipsa separari potest, ut sedere, stare, iuventus, & similia. Propria, quæ et si re ipsa inseparabilis est; tamen ad essentiam rei non pertinet, ut cicatrix cū callum obduxit, cæsus oculorū color, & communium naturarum proprietates. Maximè verò propria est, quæ essentiam efficit diuersam, ut rationale; hoc enim in causa est, ut homo diuersæ sit essentiæ ab equo, & cæteris brutis animantibus. Itaque communis, & propria rem aliter affectā reddunt, aut certè alio modo habentem, sed maximè propria efficit, ut sit aliud secundum essentiam.

Diuiditur etiam differentia primum quidē in separabilem, & inseparabilem; deinde inseparabilis in differentiam per se, & per accidens. Differentia per se est eadem cum maximè propria, diciturque differentia per se, quia est per se diuisiua alicuius superioris, & alicuius inferioris cōstitutiuā; quo pacto sensitiuum est diuisiuum viuentis, & constitutiuum animalis; rationale autem diuisiuum ani-

malis, & cōstitutiuū hominis. Differētia per accidens, si absolutē sumatur, nō vt membrū diuidens inseparabilis differentiæ, cōplectitur cōmunes, & proprias, vocaturq; per accidens, quia accidentario tantū discrimine diuidit, ac differre facit.

Ea igitur missa, duplex est differentia per se, vna specifica, altera individualis. Specifica est, quæ cum genere constituit speciem, siue mediā scilicet, siue infimam; individualis autem, quæ cum specie infima constituit indiuiduū siue vnum numero. Hinc fit, vt quicquid propriè differt ab alio differentia per se, & non per accidens, id omne, aut differat specie, aut solo numero.

Nēq; enim audiendi sunt, qui nullā differētiā per se inter indiuidua eiusdē speciei infimæ agnoscunt, sed ea tantū distingui volūt per accidentiā. Nullum enim prædicamentū est, quod per se ipsum, & sine adminiculo alterius prædicamenti non sit satis ad constitutionem suarum specierum, & indiuiduorum, siquidem impermissa sunt prædicamēta omnia à summis generibus, ad indiuidua vsque, nec quærendæ sunt in vno prædicamēto differentiæ, quibus constituentur species, aut indiuidua alterius. Sed quemadmodum ex
pote-

potestate cuiusque generis quodammodo nascuntur differentia specierum effectrices, ita ex potestate cuiusque speciei infimæ suo modo oriuntur differentia individuales.

Dicitur quoque differentia specifica id, quo species genus excedit. Quo eodem pacto dici potest differentia individualis esse id, quo individuum excedit infimam speciem. Ut enim homo in sua essentia communi hoc amplius habet, quam animal, quod sit rationis particeps; ita Socrates in essentia sua singulari, hoc superat essentiam hominis communis, quod sit hic singularis, ac determinatus.

Diuidi etiam solet differentia per se in diuisionem, & constitutiuam. Verum hæc potius sunt varia officia differentia, quatenus differentia est (quod iam ex dictis patet) quam differentiarum genera, quemadmodum & tertium illud, quod est facere differre. Nulla enim differentia per se est, quæ tria hæc ordine, quo numerata sunt, non exequatur, cum & diuidat aliquid superius, & aliquid inferius constituat, illudque ab alio, alijsue eiusdem diuisionis membris differre faciat. Quamquam si diuisionis, & constitutivæ differentia respectu unius, & eiusdem communis naturæ sumatur, nulla eadem differentia est, quæ tria hæc præstare

possit, sed necesse est, vt alia, vel alia eam con-
stituant, & ab alia, vel alijs differre faciant,
alia verò diuidat; quopactò alia est quæ sub-
stanciam corpoream constituit & ab in corpo-
rea differre facit; alia quæ diuidunt incor-
ruptibilem & corruptionis expertem; alia itē
sunt, quæ animal constituunt, & ab incorpo-
reis substantijs, incorruptilibus, simplici-
bus, plantisque differre faciunt; alia quæ in
varias species distribuunt.

Denique diuiditur differentia specifica in
generalem & specialem. Generalis est, quæ
constituit speciem, quæ ipsa genus etiam est;
vt sensitium. Specialis, quæ constituit spe-
ciem, quæ non item est genus; vt rationale.
Sed hæc dicta sunt de differentia, quatenus
differentia est, non quatenus est tertia vni-
uersalium species, tametsi omnia ad hanc po-
steriorem considerationem non parum con-
ducunt.

Describi autem solet differentia, vt vniuer-
sale quoddam est, hunc in modum. Differen-
tia est id, quod de pluribus specie differenti-
bus in quæstione quale est, prædicatur; idque
(vt intelligi solet) secundum essentiam. Et hæc
quidē differentia explicatio, quæ ex Aristote-
le desumpta est, in solas generales differēti-
as conuenit;

conuenit; idque ea de causa vitio non datur, quòd differentiarum speciales minùs notæ sint, minùsque usurpatæ. Dicuntur autem generales in hac posteriori differentiarum consideratione, quia prædicantur de differentibus specie; speciales autem, quia de differentibus solo numero: quarum differentiarum genera nec differunt specie inter se, neque ipsæ sunt genera, sed sola magis minusque vniuersalium ratione distinguuntur.

Communis tamen descriptio omnibus specificis differentiis est, qua differentia dicitur id, quod de pluribus in quæstione quale est, secundum essentiam prædicatur. Complectitur enim & generales, & speciales differentias; excluditque apto ordine singularia, ceteraque vniuersalia; si hoc modo intelligatur. Differentia est vniuersale, quod necessariò & secundum essentiam prædicatur de pluribus in quæstione, quale est. Quarum omnia ex ijs, quarum supra dicta sunt perspicua relinquuntur.

Comparatur autem differentia specifica cum genere, quod diuidit tanquam forma substantialis cum propria materia; cum ipsa verò specie, quæ constituit, ut eiusmodi forma cum naturali composito substantiali; cum tamē nec forma, nec materia, quarum sunt partes reipsa cō-

ponētes totum, prædicetur de naturali cōposito. Genus autem, & differentia, quæ cum specie vnum atque idem re sunt, in quocunq; indiuiduo, de specie dicātur. Hæc de vniuersalibus, quæ essentiali prædicatione de suis particularibus dicuntur.

DE PROPRIO. CAPUT. X.

PR O P R I I etiā nō cadē est usurpatio, quæ ratione propriū est, & quæ certa vniuersaliū species. Quatenus enim propriū est, vni soli cōuenit, ei scilicet cuius est propriū, at quatenus vniuersale, de pluribus dicitur.

Funditur autē proprii vocabulū, quatenus propriū est, si generaliter omnino sumatur, nō modò ad ea, quæ accidūt rebus, sed etiam ad ea, quæ in essentijs earū cōtinētur, siue vniuersales illæ sint, siue singulares (nihil enim est in rerū natura, quod aliquid sibi propriū nō habeat) nec tantū cōplectitur simplicia siue incōplexa, sed complexa etiā. Quæ generali cōsideratione ipsæ etiā differentię specifi-
cæ, & indiuiduales, dicuntur propriæ speciebus, & indiuiduis, quæ ex illis proximè cōstituuntur; & nonnunquam apud Aristotelē

ipsæ

ipsæ definitiones qualescunque sint comparatione rerum, quæ definiuntur, proprii nomine comprehenduntur.

Missis tamen ijs proprijs, quæ ad essentias rerum pertinet, cõplexisq; omnibus, quod quidē ad simplicia & accidētaria attinet, in ore omniū est quadripartita illa proprii diuisio, qua propriū dicitur aut soli speciei accidere, sed nō omni, seu toti; vt homini blesum esse abortu, vel esse Grāmaticū: aut omni, sed non soli; vt esse bipedē, vel intelligentiæ participē; aut omni & soli, sed nō semper; vt canescere: aut omni & soli, & semper; vt esse disciplinē, si sū sue capacē. Quæ distinctio apta est, si partim exponatur rectē, partim emēdetur. Nam quod omni accidit sed nō soli id reuera, si simpliciter & absolutē loquēdū est, proprium dici non potest, vt tradit Aristoteles; neque ei conuenit tradita proprii, quatenus propriū est, generalis explicatio. Potest tamen dici proprium ad aliquid (vt idem loquitur) nempe comparatione earum rerum, quibus non conuenit, quod est esse proprium secundum quid; quopado proprium est hominis cõparatione quadrupedum aut serpentium, bipedem esse; & cõparatione plantarum, aut brutarū animantiū, habere intelligentiā; cū

alioquī

alioqui duos habere pedes aibus conueniat; intelligentia verò, substantijs à materia separatis. Emendabitur autem diuisio, si nomine speciei, quo in fine intelligi solet, quolibet res vniuersalis concipiatur. Omnes enim species, siue in fine siue subalterna, adde & omnia summa genera, sua habent propria accidentaria.

Proinde accuratior diuisio erit si proprium simplex, & accidentarium distinguatur: primum in proprium simpliciter, quod absolute soli conuenit rei, cuius dicitur proprium: & in proprium secundum quid, siue comparate, quod iam explicatum est. Deinde proprium simpliciter in proprium perfecte, & imperfecte. Perfecte illud est proprium, quod tres illas conditiones sibi vindicat, vt omni & soli, & semper accidat. Quicquid enim huiusmodi est, reciprocatur cum re, cuius est proprium, habetque in ea causam adæquatam, cur ita conueniat. Imperfecte autem, cui vel sola prima conditio deest, vt bleo ab ortu, respectu hominis; vel prima & tertia, vt Grammatico, eiusdem habitudine; vel sola tertia, vt canescenti. Nam si desit secunda, id iam non erit proprium simpliciter, sed secundum quid. Ita potest alia quadrimembris solius proprii
simpli

simpliciter diuisio vsurpati, vt vel accidat soli, & semper, sed non omni; vel soli quidem, sed neque omni, nec semper: vel soli & omni, sed nō semper; vel omni & soli, & semper, quorum exempla ex dictis patent. Hac verò ratione secundus modus prioris diuisionis reijcitur, quod sit proprium secundum quid; primus autem diuiditur in primum, & secundū posterioris; tertius verò & quartus iidem sunt in vtraque. Atque hæc de proprio, quatenus proprium est, iuxta primam nominis impositionem, rationemque, satis fuerint.

Quatenus verò proprii nomen quartæ vniuersalium speciei accommodatur, alij sic definiendum putauerunt, vt in quæstione quale est, de ijs tantum dicatur, quæ solo differunt numero. Quopactō etsi priori definitionis parte recte excluduntur genus & species; posteriori tamen non rectè reijciuntur differentia & accidens, quod duo hæc non semper de differentibus specie prædicetur, sed sæpe etiā de ijs, quæ differunt solo numero. Corrigi tamen solet definitio, reiecta posteriori parte, substitutisq; hoc modo alijs verbis. Proprium est vniuersale, seu quod prædicatur de pluribus in quæstione quale est, accidentaliter, & necessariò: vt prima parte reijciantur indi-
dua,

dua; secunda, genus, & species; tertia, differenti-
 tia; quarta vero accidens. Exemplo sunt pro-
 prietates ridendi, capessendi disciplinas, sen-
 tiendi, generandi, incedendi, intelligendi, &
 alia huiusmodi; et si earum quædam non re-
 currant cum genere aliquo, aut specie. Porro
 necessarii nomine hac in re, nõ quævis neces-
 sitas, sed quæ ex ipsa natura subiectorum du-
 catur, intelligenda est. *Dividitur autem proprium in generis, et*

speciale. Ac si proprium quidẽ sumatur, vt propriũ
 est, atque adco vt perfectè proprium (nulla
 enim de imperfectè proprijs in hac conside-
 ratione propo sita divisionis habetur ratio)
 illud generale dici solet, quod recipitur
 cum genere aliquo; speciale, quod cum aliqua
 infima specie. Si verò vt est quarta univ-
 ersalis species, generale dicitur, quod prædica-
 tur de pluribus specie differentibus. Specia-
 le, quod de ijs tantum, quæ solo numero dif-
 ferunt. Seu recipiuntur cum genere aliquo.
 aut specie, seu minimè, vt dictum est. Quæ
 enim non recipiuntur, et si nõ sunt propria
 simpliciter, vt propria sunt, sunt tamen quate-
 nus universalia. Ita fit vt non sit necesse om-
 ne universale huius speciei recipi cum
 primo aliquo subiecto.

DE ACCIDENTE.

CAPIT. XI.

EMVM accidentis nomen
tribus modis potissimū acci-
pi solet. Vno pro re, quæ sua-
pte natura subiecto inhæret,
cuiusmodi sunt color, & sa-
por laetis, & similia. Altero
pro quouis attributo non pertinente ad es-
sentiam rei, de qua dicitur; quopa-
cto accidūt
rebus non solum omnia contingentia attribu-
ta, vt ferro calidum esse, & homini esse candi-
dum, aut Grammaticum, sed etiam plurima
necessaria; nec quauis tantum necessitate, sed
ex ipsa subiectorum natura ducta, vt homini
esse risus, aut disciplinæ capacem. Qua signi-
ficatione vsi sumus paulo ante in verbo, Acci-
dit, vbi quadripartitam proprii diuisionem
explicauimus. Tertio pro attributo, quod
nec pertinet ad rei essentiam, neque ex ea ne-
cessaria veluti emanatione profluit: quopa-
cto alia ratione accidit homini nigrum esse,
alia esse disciplinæ capacem, quod hoc in ipsa
hominis, quatenus homo est, natura habeat
vnde oriatur, illud aliunde proueniat. Atque
hæc

hæc est propria, & peculiaris ratio accidētis; quod quintam, extremamque facit vniuersalis speciem; modo accidens sumatur, non vt hoc aut illud numero, sed vt est pluribus commune. Nam etsi accidentis nomen nihil vniuersale præfert, potestq; pro singularibus æquè, atquè pro vniuersalibus accipi: ex ipso tamen Philosophorum vsu accommodatur. significandæ huic extremæ speciei vniuersaliū, de qua nobis reliquus est futurus sermo.

Defeniri autem solet accidens hoc modo sumptum, quod adest, & abest sine subiecti corruptione. Item, quod contingit inesse, & non inesse. Ac demum, quod nec genus est, nec species, nec differentia, nec propriū, inest autem rei: quarum explicationum idem est sensus. Quibus in definitionibus loco generis intelligitur vniuersale, vt sic habeat prima definitio. Accidens est vniuersale, quod adest, & abesse potest, affirmarique ac negari de subiectis sine eorum euerfione. Atque eodē modo intelligi potest secunda definitio. Tertiam verò sic licet exponere; Quod pluribus quidem eadem ratione convenire potest, verū nō vt genus, aut species, aut differentia, aut proprium. Itaq; in omnibus his definitionibus extrema ponitur cōtingentia vt differentia

rentia accidentis constitutiuā. Explicatius tamen definietur accidens, si dicatur vniuersale, seu quod prædicatur de pluribus in quæstione quale est, accidentaria, & contingenti prædicatione; vt apto ordine primo loco excludatur indiuidua; deinde genera & species; tum verò differentia; postremò propria.

Complectitur autem hoc genus vniuersaliū non tantum accidentia realia, sed etiam attributa rationis, negationesque quæ cōtingenter de pluribus dicuntur, atque adeò ipsas substantias more accidentium circumpositas, vt esse prædicatum, subiectum, cæcum, tenebrosū, indutum, ornatum, inauratum, munitum. Omnia enim hæc pluribus contingenter conuenire, neque illis affirmari possunt haud destructis rebus, de quibus dicuntur.

Diuiditur porrò accidēs in id quod re ipsa separabile est, & in id, quod inseparabile. Nā etsi omne accidens huius speciei prædicabiliū, cogitatione, eaque negatiua separari potest incolumi subiecto, quippe cuius naturæ in se consideratæ nihil repugnat illo carere; non tamen omnia re ipsa se iungi possunt, sed quædam possunt, quædam non item. Nā sedere separabile est, & cogitatione & re ipsa; simum verò esse, cæcum, & similia, cogitatio-

ne quidem separabilia sunt, non etiã reipsa. Qua in re latè patens discrimen cernitur inter accidens, & propriũ, quod nec reipsa, nec negatiua cogitatione seiungi potest seruatõ subiecto. Si enim, exempli causa, neges, hominem esse disciplinæ capacem, ipsa negatione cogêris illum fateri, ne hominem quidẽ esse, cùm ex ipsa natura humana necessariò consequatur ad disciplinas capeffendas aptitudo & propensio.

Potest etiam diuidi accidens in generale, & speciale, quemadmodum & differentia, & proprium; vt generale quidem dicatur de specie differentibus veluti album, vigilare, dormire; speciale verò de sòlis numero differentibus, vt ridere, Grammaticum esse.

Iam si accidentia cū proprijs conferantur, fitq; sermo de veris ac realibus accidentibus, & proprijs, illud obseruari solet, quemadmodum propria primò conueniunt vniuersalibus, deinde per vniuersalia singularibus cõmunicantur; ita accidentia primò conuenire singularibus, deinde per singularia vniuersalibus attribui.

Quòd si accidens cum omnibus quatuor superioribus vniuersalium generibus comparatur, hoc discrimen, præter alia, quæ iam dicta sunt,

sunt, inter ea cernitur, quòd quatuor illa semper habent actum essendi in pluribus cū aptitudine cōiunctū, siue ipsa, eorumūe particula existant, siue nō existant (semper enim verū fuit Socratem esse hominē, & animal, & rationis participem, ac disciplinæ capacē, etiam ante quā ille, eiusmodiq; prædicata in rerū natura existerēt; verumq; est nūc postquā diem clausit extremū; perpetuoq; verum erit) accidēs verò et si ex omni æternitate habuit aptitudinem essendi in pluribus; non habet tamē actū, nisi cū & ipsum existit, & particularia, in quibus existit; vt calidum existens, in aqua, & ligno existentibus.

DE ALIIS QVIBVSDAM VNIVERSALIUM SPECIEBUS, quas ethnici Philosophi non agnouerunt.
Caput. XII.

ED quoniam diuina incarnatione factum est, vt natura diuina, & humana in vnā Christi Domini personā cōiunctis, verè dicamus illū & Deum esse, & hominem (id quod omnes vel in ipsa Christianæ fidei cate

chesi didicimus) æquum est vt pro ratione loci exponamus, cuiusmodi sint hæ prædicationes; & cæteræ omnes, quibus vel diuinæ, vel humanæ naturæ attributa de Christo dicuntur; vtrum ad ea vniuersalium genera pertineant, quæ hætenus explicata sunt, & à veteribus Philosophis tradita; an ne ad alia, quæ illis ignota fuerint, quæ proinde qualia sint explicare sit necesse. Neq; enim hæc prorsus dissimulanda sunt, & abscondenda ijs, qui iā Philosophiæ præludia excesserunt, manusq; conferere disputando incipiunt, quippe quibus hæc dubitatio tanquā de re omnibus nota facile proponi potest, vt intelligāt quot, & quæ tandem omnino sint vniuersaliū species.

Atq; ex ijs, quæ supra dicta sunt, per facile cognosci potest, quādocunq; Deus, diuinæq; naturæ attributa de Christo dicuntur, nullam earum prædicationum ad vllum genus vniuersaliū posse pertinere, cum diuina natura, cum quæ idem sunt eius attributa omnia, non modò singularis sit, sed maximè etiā singularis.

At cum homo, & humana prædicata de illo affirmantur, distinguendus est vsus, & acceptio nominis Christi, seu *I E S U. D. N.* Nam si illud sumatur pro Christo Domino quatenus singularis quidā homo est, non tantum

tum homo, sed humana quoque prædicata,
 quæ de eo enunciantur, perinde se ad illū ha-
 bent, atq; ad cæteros homines. Subest enim
 homini Christus Dominus hoc pacto sum-
 ptus, vt suæ speciei, quæadmodū & cæteri ho-
 mines; eodemq; modo animali, vt suo gene-
 ri, atq; ita cæteris. Si verò sumatur, vt Deus
 est, secundaq; in diuinis persona, primū qui-
 dem fateri necesse est, hominem verā habere
 vniuersalis rationem illius respectu, eodemq;
 modo naturæ humanæ attributa, quæ de illo
 dicuntur, cum æquè potuerint omnia de alijs
 personis diuinis eadem ratione distributēq;
 prædicari, si earum singulæ singulas naturas
 humanas assumpsissent.

Cum autē quæritur ad quæ vniuersaliū ge-
 nera pertineant, sunt qui velint, ea omnia ad
 quintum ex vulgatis speciebus referēda esse,
 quod homo & humana attributa non neces-
 sariō, sed contingenter de verbo diuino dican-
 tur. Qua in sententia etsi error est nullus, si
 intelligatur, vt ab illis exponitur; abstinendū
 est tamen à nomine accidētis, cum genera no-
 stra, speciemq; humanam, eiusq; differentias
 específicas Christo Domino attribuimus, ne
 asserere videamur, illum naturam nostrā non
 substantialiter, sed accidentaliter sibi vniuisse

* Si vero subiectum ~~est~~ E 3 (quod

accipitur hic per verbo diuino, et quia
 non est prædicata in ordine ad talem personam

(quod credere impium est) neq; alio modo eam sibi copulasse, quàm quo Angeli induūt ea corpora, quibus in specie humana apparere hominibus solent.

Sunt igitur hæc omnia prædicata quædam contingentia comparatione diuini verbi, seu potius spontanea, ac libera; proinde nullū eorum prædicatur de illo quidditatiuè, aut essentialiter, aut necessariò, vt vel genus sit, vel species, vel differentia, vel proprium respectu illius, quatenus quidem hæc quatuor vniuersaliū genera ab Ethnicis Philosophis, nobisq; hæctenus explicata sunt. Sed tamen alio modo quodam mirabili, multisq; seculis incognito (nisi quibus diuinæ bonitati placuit illum præmonstrare) priora tria dici posse genera, species, & differentias, nempe assumptiua genera, assumptiuasque species, & differentias, quod verbo diuinò per naturam assumptam, non per innatam diuinamq; conueniant; idq; non accidentali vnione, sed substantiali, & modis inter se ita diuersis, vt ad tres quasdā alias vniuersalium species meritò pertineant. Nā genera hæc, & species, etsi contingenter, tamen substantialiter prædicantur, idq; in quaestione, quod nam suppositum est; genera quidem de specie differētibus, siue in completè;

species

species verò de differentibus numero, seu còpletè: at differentiæ contingenter, & substantialiter in quæstione quale est.

Quærenti enim quod nam suppositum sit verbum diuinum, seu cuius naturæ suppositum; cùm hæc quæstio substantiam quærat, aptè respondebit, tametsi incompletè, qui dixerit, esse suppositum naturæ sensitivæ, ac proinde animal, quod eadem ratione prædicari potuisset de differentibus specie, si quem admodum verbum diuinum humanam naturam sibi substantialiter vniuit, ita vniuisset spiritus sanctus naturam columbæ, cuius forma in Christi Domini baptismo apparuit. Còpletè verò (quod attinet ad naturam assumptam) respondebit, qui dixerit, esse suppositum naturæ humanæ, ac proinde hominem, cum in homine contineatur tota còmunis natura singulorum hominum. Demùm quærenti quale nam suppositum sit verbum diuinum substantiali qualitate, rectè respondebit, qui dixerit esse rationale, aut sensituum.

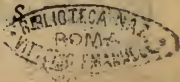
Ex qua re patet, mysteriũ diuinæ incarnationis nobis aperuisse, non esse immediatam oppositionem inter prædicationem essentialem, & accidentalẽ, si propriè in scholis Christianæ Philosophiæ loquendum est, cùm in-

ter

ter utramq; sit media prædicatio quædã substantialis, quæ neq; essentialis est, neq; accidentalis propriè cum synceritate orthodoxæ fidei appellari potest.

Non videtur autem eadem ratio in proprietatibus, & accidētibus naturæ assumptæ, atq; in generibus, speciebus, & differentijs, ut ex illis duo item alia genera assumptiuorum vniuersaliū constitui debeant. Omnia enim propria, & accidētia naturæ assumptæ, si cū verbo diuino conferantur, verè cōprehenduntur in vulgata accidentis specie. Nam & risus capax, & ceteræ hominis proprietates, albumq;, & alia eius cōmunia accidētia prædicantur de verbo diuino accidentaliter, & contingenter, tametsi non ei conueniunt cū vera inhærentia, quæ pacto eorū plerāq; conueniunt verbo diuino, ut homo est, & alijs hominibus. Neq; enim necessaria est vera inhærentia ad verā, & propriam quinti vulgati prædicabilis rationem; ut ex ijs quæ in eo explicādo dicta sunt perspicuum est. Atque hæc de vniuersalibus more Isagogico dicta sint, non tantum ut ab Ethnicis Philosophis sunt tradita, sed etiam ut in Christianæ Philosophiæ academijis explicari debent.

F. I. N. I.

LABORATORIO PERMANENTE

A. Lombardi

Via Valcuvia n. 1

Tel. 02/2000000

1975

1975

